

КАКО СЕ ПРЕНОСИ ХИВ

ХИВ се преноси сексуалним односом без заштите (вагинални, орални и анални секс), разменом игала и шприцева код интравенске употребе наркотика, и са заражене мајке на дете током трудноће, порођаја и дојења. Ретко се преноси пољубцем у уста (само ако постоје ранице у устима услед вађења зуба или крварења десни), при тетовирању и пирсовању у нехигијенским условима, приликом размене прибора за личну хигијену које је претходно користила ХИВ позитивна особа.

ХИВ се не преноси друштвеним контактом, додиром, руковањем, загрљајем, кашљањем, кијањем, преко зноја и суза, пољупцем у образ, коришћењем заједничког купатили или тоалета, коришћењем истог прибора за јело, исте постељине или пешкира, коришћењем предмета на јавним местима, базена и сауне, преко животиња или убода инсекта.

У односу на општу популацију, ризик од ХИВ инфекције је 25 пута већи код мушкараца који имају секс са мушкарцима, 35 пута је већи међу особама који су интравенски

наркомани, 26 пута је већи код особа који се баве проституцијом и 30 пута је већи за трансродне особе.

ТЕСТИРАЊЕ НА ХИВ

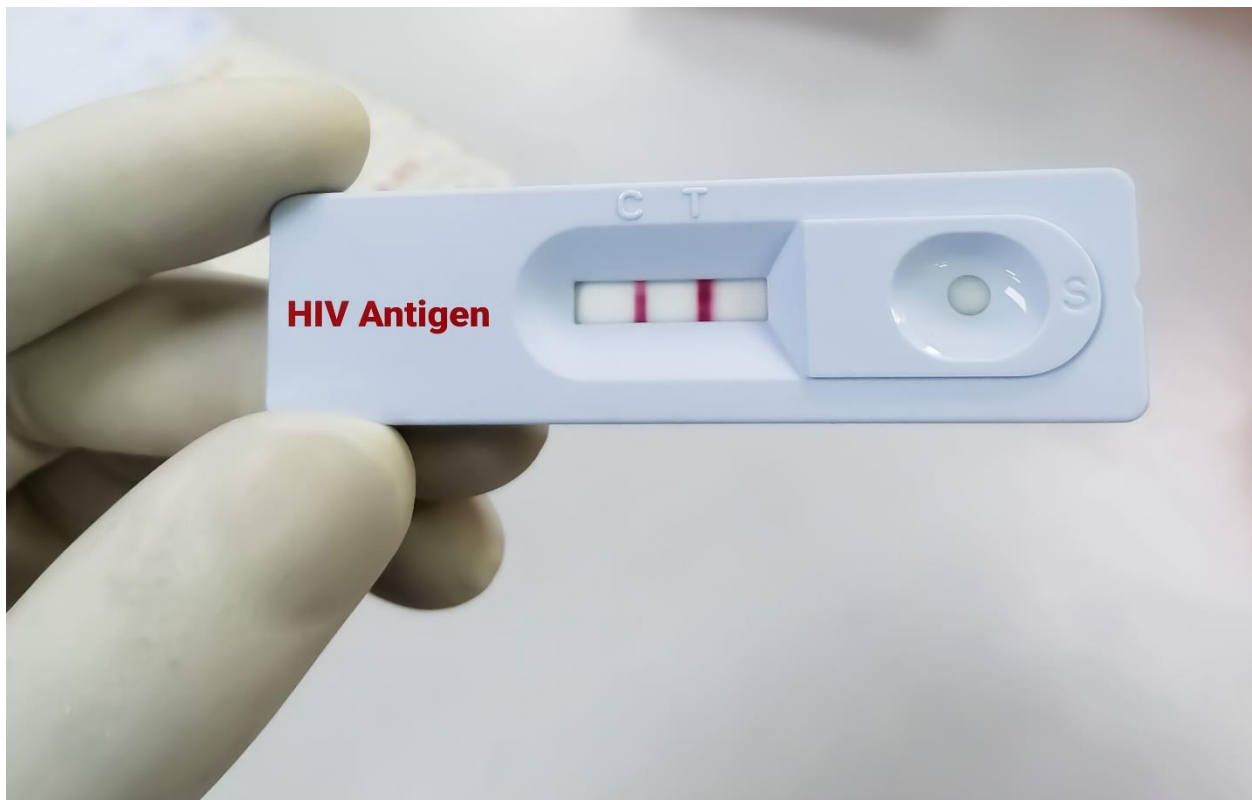
Тестирање на HIV има за циљ да открије HIV инфекцију што раније од излагања вирусу. Одмах после инфекције, није могуће открити ни један маркер инфекције доступним дијагностичким тестовима. Многи тестови за откривање инфекције могу бити негативни у акутном инфективном периоду, чак и кад је пацијент врло инфективан. Овај временски интервал од заражавања до откривања ХИВ инфекције означава се као **период прозора**. Обично се резултат ХИВ статуса сазнаје најраније после четврте недеље од инфекције. Ретко, се на поуздани резултата чека три, па чак и шест месеци од инфекције.

Други проблем дијагностике се односи на **лажно негативне или лажно позитивне резултате**. Тако је показано да су лажно позитивни резултати чести код особа са аутоимунским болестима, хипергамаглобулинемијом, код трудница, непосредно имунизованих особа, посебно после вакцинације против грипа, особа инфицираних неким другим патогеном као што је Епштајн Бар-ов вирус (*EBV*), као и код болесника на посебном терапијском протоколу. Зато је неопходан други ниво тестирања за потврду специфичности серолошког налаза.

Лажно негативни резултати су чести уколико се особа налази у периоду прозора, док још није дошло до сероконверзије, када се дијагностичким тестирањем не могу доказати маркери инфекције, као и код тешко имуносупримираних пацијената који су у дугом временском интервалу били на имуносупресивној терапији. И код пацијената са конгениталном или лековима изазваном хипогамаглобулинемијом, серолошке анализе нису од дијагностичког значаја.

ХИВ статус се може лако открити брзим тестовима који омогућавају добијање резултата за непуних 30 минута. Тест је једноставан за извођење и не захтева посебну опрему за рад. Изводи се на плочици, а испитује крв која се добија убодом јагодице прста. И поред једноставности извођења, препорука је да тестирање изводе, здравствени радници, како би се добили валидни резултати. Уколико је тест на плочици позитиван, неопходна је дијагностика применом ЕЛИСА тестова. Позитиван резултат ЕЛИСА теста мора да буде потврђен молекуларним PCR тестом или Western blot анализом.

Уколико постоји ризик од инфекције због неодговорног понашања или сумљивог контакта, потребно је тестирање и оно се изводи четири до осам недеља од ризика, јер је потребно да се у организму произведу антитела која се региструју тестирањем. Постоје и осетљивији молекуларни тестови који могу раније да дају резултат, али не пре 10 дана од ризика.

ТЕРАПИЈА ХИВ ИНФЕКЦИЈЕ

Још увек не постоји лек којим би се вирус успешно елиминисао из организма. Међутим, ефикасни антиретровирусни лекови (АРВ) могу да контролишу умножавање вируса и спрече даље преношење ХИВ-а на остале особе. С друге стране, ХИВ позитивне особе имају могућност да одмах по дијагностиковању започну лечење инфекције које даје одличне резултате.

Важно је знати да постоји пре-експозициона (ПрЕП) и пост-експозициона (ПЕП) терапија која спречава успостављање инфекцију пре или после излагања вирусу. ПрЕП могу да узимају особе које НЕМАЈУ ХИВ инфекцију како би спречиле да се заразе током ризичног контакта. ПрЕП могу да узимају особе који су у ризику од ХИВ инфекције путем незаштићених сексуалних односа. Лек се може узимати континуирано, сваки дан по једна

таблета у исто време. ПрЕП се може користити и повремено пре и након односа. У случају да лек узимате повремено, само око односа морате лек попити по следећем протоколу - 2 таблете 24 сата пре односа, једну таблету 24 сата након прве и још једну таблету 24 сата након друге. Процењује се да ПрЕП смањује ризик од настанка ХИВ инфекције за 75%.

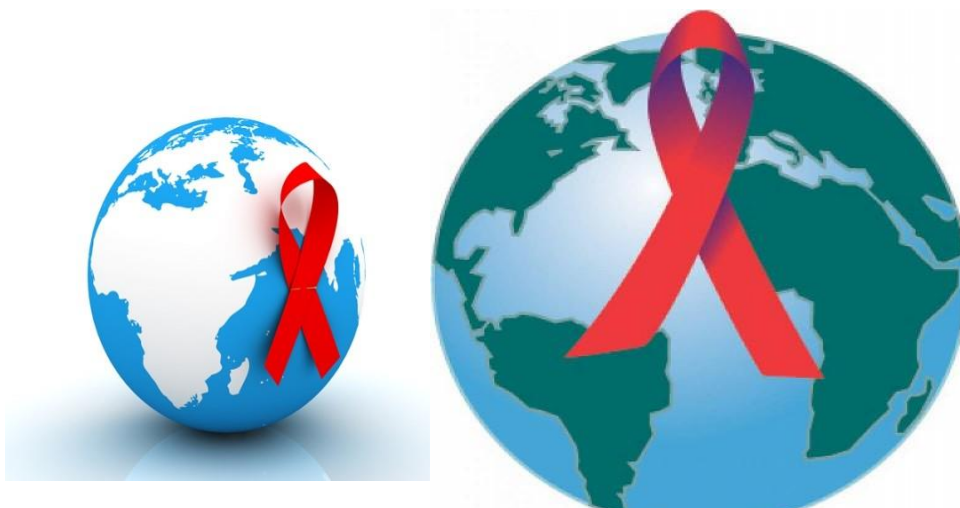
ПрЕП чини комбинација два лека која се користе у терапији ХИВ инфекције. Ова комбинација се налази у једној таблети. Не може се добити без рецепта.

Уколико желите да узимате ПрЕП изузетно је важно да сте сигурни да немате ХИВ, односно морате се тестирати на ХИВ пре узимања лека и сваког месеца редовно. Такође је потребно да се тестирате и на друге полно преносиве инфекције редовно, обзиром да узимање лека не утиче на друге инфекције као што су сифилис, гонореја, хламидија, хумани папилома вирус (кондиломи), хепатитис Ц и хепатитис Б и да немате болести бубрега, јетре и костију.

Пост-експозициона профилакса (ПЕП) коју користе особе акцидентално експонирани ХИВ инфекцији углавном је везана за професионалну акциденталну изложеност ХИВ (примарно здравствених радника). Процењује се да ПЕП смањује ризик за 81% од ХИВ инфекције.

Обе интервенције припадају биомедицинским интервенцијама везаним за превенцију ХИВ инфекције и од значаја су за досезање глобалних циљева усмерених на окончање АИДС-а као "јавноздравствене претње" до 2030. године.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ХИВ СТРАТЕГИЈУ ДО 2030 ГОДИНЕ

Најновије препоруке СЗО у области стратегије за ХИВ инфекцију имају за циљ остварење плана „95-95-95” до 2030. године. Ово подразумевају да **95% свих особа које живе са ХИВ-ом треба да буде дијагностиковано**, да **95% дијагностикованих особа треба да буде на лечењу антиретровирусним лековима** и да **95% особа инфицираних ХИВ-ом на лечењу треба да има супримирану вирусну репликацију**. Ове препоруке обавезују и нашу земљу да предузме кораке који ће обезбедити постизање циља. Свакако најважнији корак представља широк приступ услугама саветовања и тестирања на ХИВ.

Светски подаци показују да је ХИВ тестирање, уз саветовање пре и после тестирања, обезбеђује не само информацију о ХИВ статусу већ представља и превентивну меру која позитивно утиче на мењање ризичног понашања. Особа која током добровољног, поверљивог саветовања и тестирања сазна да нема ХИВ, може да планира како да остане ХИВ негативна. Особа која сазна да има ХИВ има могућности да на време почне са терапијом. Труднице које сазнају да имају ХИВ могу да спрече преношење вируса на бебу.

